

Remiss:

Rätt för klimatet

Slutbetänkande av Klimaträttsutredningen

Lena Friberg, KCF, PKD AU, aug-2022

Beredning

24 aug KCF
25 aug PKD AU
1 sep PKD
21 sep RUN AU
13 okt RUN, Beslut

Inlämnas senast 7 nov

Remissinstanser i Västerbotten

Region Västerbotten

Länsstyrelsen Västerbotten

Skellefteå kommun

Bakgrund och syfte med utredningen

Sverige ha nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045 och negativa nettoutsläpp därefter.

Mer åtgärder behövs för att nå målen

Tre områden:

främja bidrag till klimatomställningen i miljöbalken,

underlätta byggande av elnät

transporteffektivt samhälle.

1. Väga in klimataspekter i miljöprövningen

Bakgrund:

- Klimataspekter beaktas inte tillräckligt i prövning enligt miljöbalken.
- Uppdraget till utredningen var att undersöka om klimatnytta kan vägas mot negativ påverkan på människors häls och miljö genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken

Utredningens förslag:

Nej, utredningen föreslår **inte** att klimatintresset ska ha företräde i tillståndsprövning

- Andra intressen, som totalförsvaret, rennärning, miljökvalitetsnormer eller fågelskydd kan inte bli övertrumfades av klimataspekter
- Det skulle bli mer krångel, inte mindre
- Att påskynda tillståndsprocesser är en viktigare och bättre åtgärd.

Vid val av lokalisering kan klimat vara en faktor och utredningen föreslår en ändring av miljöbalken för att möjliggöra en sådan avvägning

- Totalförsvaret ges i uppdrag att ta fram vägledningar för samexistens med totalförsvarets intressen
- I ett delbetänkande finns förslag på förändringar i tillsynsprocessen och prövningsprocessen

2. Underlätta för utbyggnad av elnät

2.1 Bättre planering med tydligare roller

- Långsamt och krångligt att bygga ut elnätet
- Många aktörer med oklara roller
- Både lagstiftning och nya arbetssätt behövs

Förslag: Ny utredning om hur man kan stärka och förtydliga rollerna:

○ länsstyrelserna	stärkta energi- och klimatstrategier
○ kommunernas och regionernas	stärkt roll i att ta fram underlag
○ kommunerna	stärkt roll i omställningsarbetet
○ Boverket	utvecklad energiplanering
○ Energimyndigheten	ta fram vägledning kring fysisk planering
	titta på riksintresse för elnät

2.2 Tydligare prövning av linjekoncessioner

Idag ett krångel utan slut

Utredningens förslag

- Lämplighetsprövning ska ske enligt fasta kriterier (ellag, EU-rätten, prognoser, behovsscenario, samhällsintresse etc.)
- Miljöprövning sker enligt miljöbalken och ska inte ompröva lämplighetsprövningen
- Miljöprövning endast om det är fråga om ändrad markanvändning
- Särskild utredning ges i uppdrag att genomföra en översyn av ersättningsbestämmelserna i syfte att bidra till ökad acceptans.
- Folkhälsomyndigheten och Naturvårdsverket ges i uppdrag att ta fram vägledning om magnetfält respektive fåglar.

2.3 Luftledning eller kabel ?

Valet mellan luftledning och mark- eller sjökabel kräver omfattande utredningar och saktar ned processerna

Utredningens förslag:

- Inför en övergripande bestämmelse om vilka aspekter som särskilt ska beaktas vid valet mellan luftledning och kabel i ellagen.
- 130 kV eller högre ska byggas som luftledning.
- Kabel ska användas när människors och miljö ska skyddas.

2.4 Förhandsbesked om lämplighet

Förutsägbarheten i processen behöver öka

Utredningens förslag

- Förhandsbesked ska ges från energimarknadsinspektionen, om lämplighet avses om ledningen uppfyller kraven enligt ellagen.

2.5 Undantag för strandskydd och biotopskydd

Alla får i princip dispens idag men dispensprocessen tar lång tid

Utredningens förslag:

- Starkströmsledningar med linjekoncession ska undantas från dispenskrav när det gäller biotopskydd och strandskydd.

3. Transporteffektivt samhälle

Starkare styrning mot transporteffektivitet i länsplaner och nationella planen

- Transporteffektivt samhälle är inte tillräckligt styrande i nationella planen, i länsplanerna eller i trafikverkets instruktion
- Dagens åtgärdsvalsstudier väger inte in klimat och miljö tillräckligt, utgår från lokala brister och missar helhetsperspektivet
- Fyrstegsprincipen tillämnas inte som avsett.

Utredningens förslag:

- Fyrstegsprincipen ska gälla i
 - nationella planen
 - länsplanerna
 - Trafikverkets och länsstyrelsens instruktion
- Och ovan nämnda ska verka för
 - ett transporteffektivt samhälle
 - med minskande trafik med personbil, lastbil och inrikes flyg
 - och ett samhälle där trafikarbetet inte ökar.
- Regionala kollektivtrafikanläggningar ska få beviljas statliga medel om de bidrar till 1,2 och 3 i fyrstegsprincipen.
- Även kommuner och regioner ska kunna ta emot sådan medfinansiering
- Trafikverket ges i uppgift att stödja andra aktörer, exempelvis mindre kommuner, i deras arbete med åtgärder enligt fyrstegsprincipens 3 första punkter.

fyrstegsprincipen – vidta åtgärder i denna prioriteringsordning:

- 1) *Minska transportefterfrågan. (Ex: distansmöten)*
- 2) *Ändra val av transportsätt. (Ex: Välj kollektivtrafik)*
- 3) *Nyttja befintlig transportinfrastruktur*
- 4) *Ombyggnation, nybyggnation*

Men
inget
flum

3.3 Tidigare beslutade infrastrukturobjekt ska omprövas

3.5 Utveckla stadsmiljöavtalen

Utvecklade stadsmiljöavtal viktiga för framtidens transporteffektivitet och socialt hållbar klimatomställning

Utredningens förslag:

- Stöd till för infrastruktur för gång inom ramen för stadsmiljöavtalen
- Motprestationer i stadsmiljöavtalen ska kunna utgöras av åtgärder som minskar biltrafiken
- Tillsatt två utredningar:
 - Statligt stöd till drift av lokal eller regional kollektivtrafik inom ramen för stadsmiljöavtal
 - Förhandlingsbaserade stadsmiljöavtal med kommuner och regioner kring hållbar utveckling av transporter i tätort, med fokus på större kommuner och stadsregioner.

3.3 Sluta med prognoser och börja med scenarier

Prognosbaserad planering bygger på fortsatt trafikökning och leder till åtgärder som inte passar in i ett framtida hållbart och transporteffektivt samhälle.

Utredningens förslag:

- Trafikverkets ska ta fram scenarier för trafikutvecklingen i stället för trafikprognoser.
- Scenarierna ska tas fram i samverkan med andra myndigheter
- Trafikverket ska bistå andra myndigheter och organ vid utarbetandet av regionalt anpassade scenarier för trafikutvecklingen.
- Trafikverket ska tillsammans med berörda myndigheter precisera hur den scenariobaserade arbetsmetodiken ska utformas.

3.3 Se över hur samhällsekonomiska kalkyler görs

Utredningens förslag:

- Trafikverket ges i uppdrag att göra en sådan översyn med utgångspunkt i nationellt och internationellt använda metoder och modeller

Men
kalkyler är
inte allt

3.4 Transportvillkor i miljöbalken

Transporternas klimat- och miljöpåverkan hanteras inte tillräckligt noga i tillståndsgivning enligt miljöbalken även om lagen idag ger utrymme för det.

Utredningens förslag:

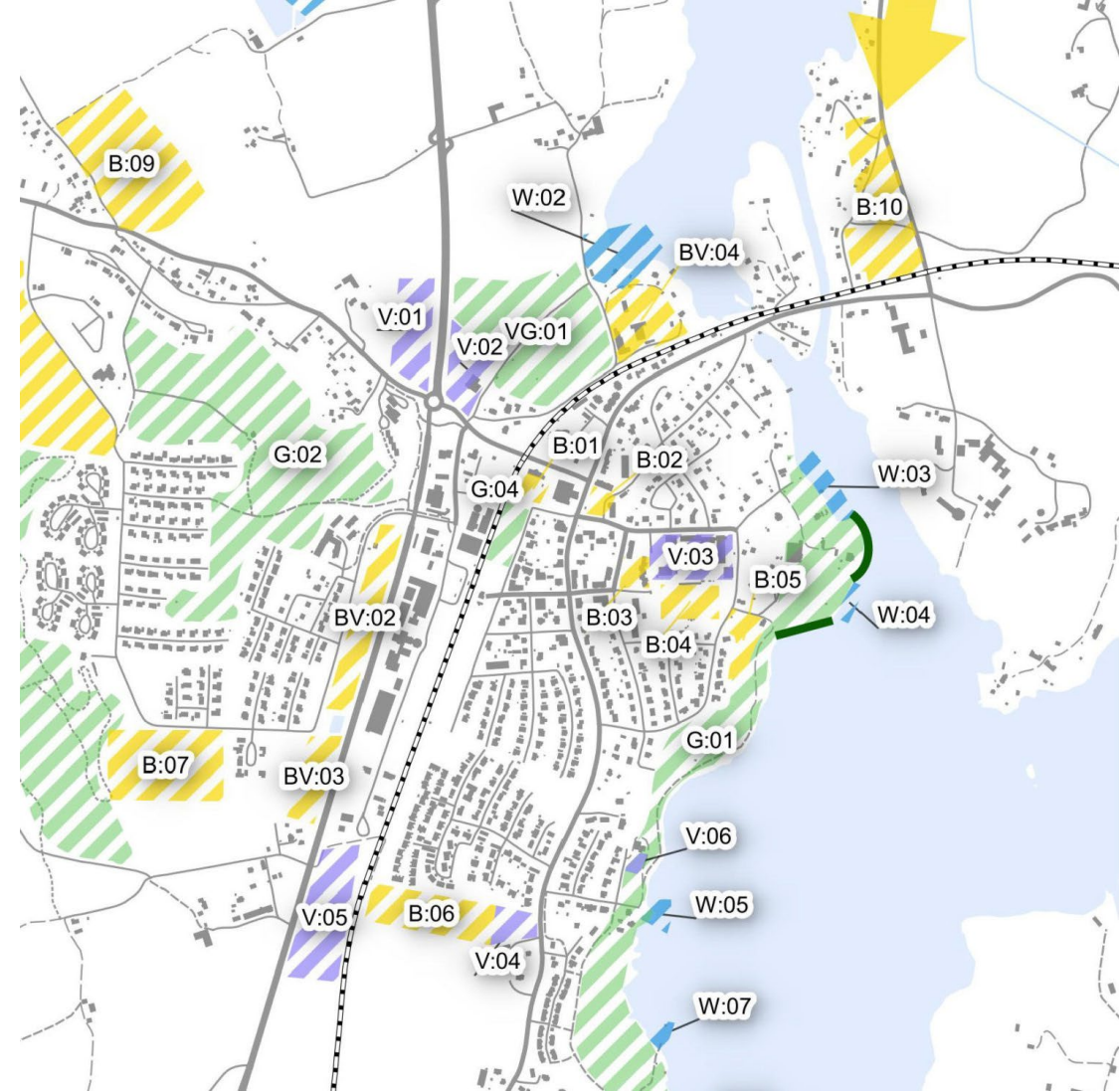
- Ändra miljöbalken så att tillstånd måste innehålla transportvillkor

3.5 Fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden

Utredningens förslag:

- PBL ska föreskriva att en strategisk miljöbedömning enligt fyrstegsprincipen måste göras för en kommunal plan som medför betydande trafikflöden

Konsekvenser av förslagen inom transporteffektivt samhälle, enligt utredningen

Miljö och klimat

- Minskade utsläpp av växthusgaser
- Minskade luftföroreningar
- Ökad trafiksäkerhet

Transporter

- Minskade investeringar i ökad kapacitet på väg
- Ökat transportarbete inom gång, cykel och kollektivtrafik
- Ökad tillgänglighet till mobilitet för grupper som inte kör bil eller kör bil i mindre utsträckning
- Sämre tillgänglighet med bil, exempelvis genom att sänka hastighetsgränser ökar restiderna
- Bilberoende handelsplatser tappar attraktivitet
- Ökade kostnader för godstransporter
- Ett ökat fokus på transporteffektivitet gör svenska företag bättre rustade för att stora prisökningar på energi och drivmedel

Myndighetsarbete

- Nytt arbetssätt med fyrstegsprincipen innebär inte nödvändigtvis kostnadsökningar
- Trafikverket behöver förstärka sina personella resurser både regionalt och nationellt.

